

פרשת אמור – תודה

מסופר על הרב יוסף-שלום אלישיב זצ"ל, גדול הפוסקים בדורנו, שהלך לעולמו לפני שבע שנים, שהיה ידוע בהתמדתו בלימוד התורה, היה ישן מאחת-עשרה בלילה ועד שתיים לפנות בוקר ואז היה מתחיל את סדר לימוד התורה שלו. רבות דובר על מידותיו הנעלות של ענוה וצניעות, היה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות ועוד ועוד.

במסגרת מאמר זה, אנו רוצים לפתוח במידה חשובה נוספת שהייתה בו - הכרת הטוב העצומה שלו. הוא הקפיד עד מאוד להחזיר טובה לכל מי שעשה לו טובה והיה מדקדק בכך ביותר.

היה זה לאחר שנאלץ לעבור טיפול רפואי מסובך ומורכב על ידי פרופסור מומחה שהגיע במיוחד מחוץ לארץ. בניו ונכדיו הקיפו את מיטתו שבבית החולים, תוך שהם משגיחים על בריאותו הרופפת. ולפתע נשמעה בקשתו של מרן לנכדו: "האם תוכל לומר לי, איך אומרים 'תודה רבה' בשפה האנגלית?"

הנכד התפלא עד מאוד. "לשם מה זקוק סבא לדעת כיצד אומרים 'תודה רבה' בשפה האנגלית?" שאל.

"מבקש אני להודות לפרופסור שטפל בי, והיות והוא דובר אנגלית – אני מבקש להודות לו בשפתו", הסביר מרן בקול חלש.

"אם כך", הציע הנכד, "אוכל אני למסור לו, שסבא מודה לו מאוד..."

"לא ולא!" אמר מרן, "אני רוצה להודות לו בעצמי! שישמע זאת מפי בשפה שהוא מבין. ויש לי ראייה גדולה לכך, שכך צריך להתנהג."

"האם שמת לב לכך, שבתפלת החזרה, כל הצבור אומר עם החזן 'מודים דרבנן'?" שאל מרן, "יודע אתה מדוע? משום שתודה לא אומרים על ידי שליח! הצבור לא יכול להגיד תודה על ידי החזן! עליו לומר תודה בעצמו! ולכן אנחנו לא יוצאים ידי חובה בהודאה של החזן, אלא כולנו אומרים זאת בעצמנו!" (מתוך "סיפורי צדיקים").

בפרשת השבוע, פרשת אמור, 'מתחבאים' להם שני פסוקים, המהווים את אחד היסודות ביהדות - אמירת תודה, או מה שאנו נוהגים לומר 'הכרת הטוב'. בהמשך נראה, שהם לא כל כך 'מתחבאים', אלא קשורים לנאמר לפני כן ולנאמר אחרי כן.

אין ראוי ומתאים יותר מלעסוק במצווה זו של להגיד תודה לבורא עולם דווקא בשבת הקרובה פרשת אמור, שהיא השבת הסמוכה השנה לאחר יום העצמאות. בתפילות יום העצמאות אמרנו תודה גדולה וענקית לבורא עולם, שזכינו בדורנו לראות בשוב ה' את שיבת ציון ולחוות יום יום את נס הקמת המדינה שבמשך שבעים ואחת שנים עולה ומתעצמת גם רוחנית וגם גשמית. מדינת ישראל של היום היא מעצמה של תורה, מעצמה טכנולוגית ובתחומים רבים אחת המדינות המתקדמות בעולם, למרות שבמשך השנים אנו נאלצים להתמודד עם אויבנו שלא משלימים עם קיומנו כאן.

התורה בפרשתנו (פרק כ"ב, כ"ט-ל) מתייחסת בקצרה בשני פסוקים בלבד להבאת קורבן תודה -

"וְכִי־תִזְבְּחוּ זֶבַח־תּוֹדָה לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר אֲנִי יְהוָה".

ראשית עלינו להכיר את מעמדו המיוחד של קרבן תודה, השונה מכל הקרבנות וחז"ל בכמה מקומות מציינים, שהוא הקרבן היחיד שאדם יהודי יביא לעתיד לבא. וזה לשון המדרש:

"...לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבתן תודה אינה בטלה לעולם כל ההודיות בטלין והודיות תודה אינה בטלה לעולם. הדא הוא דכתיב (ירמיה לג) 'קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות'..." (ויקרא רבה, אמור כ"ז סימן י"ב).

מה יש בקרבן תודה שלא יתבטל לעולם? מדוע שאר הקרבנות עתידים להתבטל ואילו קרבן תודה יישאר?

צריך לומר, שמה שיתבטל לעתיד לבוא אלו קרבנות הבאים על חטאים ואשמות שכנראה לא יהא בהם צורך, ויותר מכך - גם לפני 'העתיד לבוא', אין הקב"ה חפץ כל כך בכל הקרבנות האחרים, כפי שמיטיב האלשיך להסביר, תוך שהוא מחבר בין האיסור לשחוט שור ושה, אותו ואת בנו -

"ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. והראיה כי לא להנאת המזבח אני עושה, כי הלא ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. ואם להנאת המזבח היה הענין היה לי להתיר במוקדשין להרבות קרבנות במזבח. אך אין זה כי אם על פי סוד כל דבר הגלוי לה' אל דעות".

ומביא ראיה נוספת -

"כי לו חפץ לפניו בזבחים ועולות היה לו לצוות על דברי עולה וזבח לרוב. אך אדרבה הלא כה דברי וכי תזבחו זבח תודה לה'. כלומר כאשר תזבחו יהיה זבח תודה לה', ולא עולות וזבחים הבאים על חטאים שאנו חייבים עליהם קרבן. והוא מאמר הכתוב (תהלים נ כג) זובח תודה יכבדני, שהוא בלי עון וחטאה. וזהו וכי תזבחו זבח תודה, כלומר וכאשר תזבחו יהיה זה זבח תודה כי זה הוא כבודי. ואף גם זאת לא אכריחכם, כי אם לרצונכם תזבחו, אם תרצו ואם תחדלו".

כמובן שלהודות לקב"ה על כל הטוב שמשפיע עלינו תמיד היה ויהיה צורך גם לעתיד לבוא.

המילה הראשונה שיהודי מוציא מפיו בבוקר היא תודה - "מודה אני לפניך". אדם מאושר הינו אדם, שמעריך את מה שיש לו, בבחינת "איזהו עשיר השמח בחלקו".

בנוסף לכך, בזה שאנו מכירים טובה האחד לחברו, אנו מפתחים את היכולת להכיר טובה לבורא העולם וזה אחד הגורמים המשמעותיים שמביא את האדם לידי אמונה - היכולת להתבונן בטובות שהקב"ה משפיע עלינו. ואילו 'כפיות טובה' מביאה לכפירה חלילה, וזאת לדעת, שהנחת יסוד זו נאמרה כבר במדרש קדום על ספר שמואל -

"כל הכופר בטובתו של חברו כופר בטובתו של הקב"ה".

ויש לנו לשאול מספר שאלות על שני פסוקים אלו.

הראשונה שבהן - הציווי שיעשה את הקורבן ברצון **'לרצונכם תזבחו'** נראה מיותר שהרי קרבן תודה אדם מביא מרצונו המוחלט?

ועוד - האם יש קשר בין הציווי שיהיה לרצון לבין החיוב לאכילתו עד הבוקר בלבד? לכאורה נראה שאין קשר בין שני הפסוקים הללו.

ועוד - לכאורה הציווי שאסור להשאיר ממנו עד בוקר הוא חלק מאותן הלכות ופרטים שנאמרו כבר לגבי קרבן תודה בפרשת צו - **"אם על-תודה יקריבנו והקריבן על-זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משקים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן: (יג) על-חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על-זבח תודת שלמיו: (יד) והקריב ממנו אחד מכל-קרבן תרומה ליקוק לפהו הזרק את-דם השלמים לו יהיה: (טו) ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא-יניח ממנו עד-בקר".**

רש"י כנראה מרגיש בקושי ולכן מסביר, שאין הכוונה באופן כללי ש'קרבן תודה' יהיה לרצונו של האדם, שהרי ברור שזו מהותו של קרבן זה, אלא הכוונה שמתחילת הזביחה של הקרבן צריך להיזהר שיהיה לרצון. ומה הכוונה שיהיה לרצון? שכבר בשחיטה תחשבו ש'קרבן תודה' יאכל בו ביום ולא למחרת, אחרת ייחשב כמחשבת פסול. וזה לשונו:

"לרצונכם תזבחו - תחילת זביחתכם הזהרו שתהא לרצון לכם. ומהו הרצון: ביום ההוא יאכל - לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על מנת כן, אל תשחטוהו על מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול לא יהא לכם לרצון."

רש"י לא הסתפק בהסבר זה, שהרי לומר שהכוונה "לרצון" היא המחשבה בזמן השחיטה על מועד האכילה שהיא ביום, קצת נראית רחוקה מפשט הכתובים. לכן רש"י הוסיף -

"...דבר אחר: לרצונכם, לדעתכם, מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים".

לפירוש זה, ודאי שאין מדובר על עצם הרצון להביא קרבן, אלא החיוב להיות מרוכז בהבאת הקרבן ולא כלאחר יד כשהוא עסוק בדברים נוספים.

נפלאים הם דברי הרש"ר הירש על אתר, הנותן טעם להקשר שבו נמצא דין 'קרבן תודה' של פיגול ונותר, שבא לומר שקרבנות ישראל אינם באים לרצות את האלילים ולשחוט עבורו, כפי שקיים אצל עובדי עבודה זרה, אלא מטרת הקרבנות לעדן את האדם. ונראה את לשונו:

"דין פיגול ונותר נשנה בסוף כל דיני הקרבנות; הוא נאמר כאן בייחוד ביחס לקרבן תודה, שהוא דוגמה לנאכלין ליום אחד; והוא קשור קשר הדוק עם הדברים שנתבארו עד כה - וזאת משתי בחינות. בפסול יוצא דופן, יתום, מחוסר זמן, אותו ואת בנו - מתגלה טיבם של קרבנות ישראל: הם באים לעדן את האדם מבחינה מוסרית, בניגוד לקרבנות האליליים; כי הללו באים להפיס את דעת האלוהות באמצעות השמדה. ואף דין פיגול ונותר הוא החותמת האלוהית לקרבנות ישראל; הוא מגן עליהם מפני כל תפיסה אלילית, החותרת תחת המוסר. פיגול הוא שחיטה שנפרדה מן האכילה; וזו השמדה עצמית אלילית הבאה להפיס את דעת האלוהות. נותר הוא אכילה שנפרדה מן השחיטה; וזו הנאה בהמית, שאין עמה עידון מוסרי וקבלת עול תורה ... דין פיגול ונותר, שנאמר בייחוד ביחס לתודה, מעמיד בדיוק נמרץ את האמת היהודית מול הבלי האליליות. שהרי קרבן תודה בא על הצלה ועל קיום רווחה חומרית; וזו התודה שה' מצפה לה מידי האדם: אל ייכנע לאל תוך כדי השמדה עצמית; ואל ייחנה מאושרו בלא ביקורת מוסרית; אלא ישמח באושר שזכה לו מידי ה' - תוך כדי הגבלה מוסרית; ודווקא על - ידי כך תתעלה הנאתו, ויהיה בה משום עבודת ה'..."

מבט נוסף מראה לנו הנצי"ב מוולוז'ין בספרו 'העמק דבר' - כתבה התורה פרשת 'קרבן תודה' גם בפרשתנו, אחרי שנכתב בפרשת צו, ללמדנו שדיני 'קרבן תודה' בפרשתנו סמוכה לדיני המועדים שאחריה וללמדנו שלא רק על נס מביאים 'קרבן תודה' אלא גם בחג הסוכות. ונראה את לשונו:

"וכי תזבחו זבח תודה וגו'. מקרא זה לכאורה אין בו חידוש על המפורש בפרשת צו בפרשת שלמים, וכבר יש על זה דרשות חז"ל. אבל יש עוד לאלוה מלין, שראוי לדעת דקורבן תודה אינו אלא נדבה, ויכול אדם להביא בכל יום, אלא שהונח זה הקרבן למי שצריך להודות על הנס שאירע לו כדי לספר הנס בעת שהוא אוכל בסעודה אחת כל הקרבן עם הלחמים, וכמש"כ בפ' צו, אמנם כן היו ישראל נוהגים להביא בחג הסוכות קרבן תודה, לא משום איזה נס שעבר, אלא משום דיש בו לחם ומועיל לגשם הבא אחר החג ונידונין בחג על המים שהוא עיקר פרנסת הארץ, ...והנה תודה הוא שלמים ומכל מקום נאכל ליום ולילה, וביארנו בפ' צו טעם משום שבא להודות ולספר את הנסים, וס"ד דוקא תודה שבא על נס, ולא כן תודה שבא בשביל גשם, מש"ה כתיב גם במועדים דיני תודה".

נקודה חשובה מעלה האלשיך הקדוש, שהתורה באה להדגיש בשני פסוקים אלו את התובנה, שאל יעלה בדעתנו ש'קרבן עולה', שכולו כליל לה' והאדם לא אוכל ממנו - חשוב יותר מאשר 'קרבן תודה' שהאדם גם אוכל ממנו. וזה לשונו:

"...ואל יעלה על רוחכם לומר, הלא טוב טוב היא העולה שכולה כליל לגבוה מהתודה הנאכלת לבני האדם כהנים ובעלים...לומר דעו נא כי טובה התודה מכל יתר זבחים, כי הלא זאת לרצונכם תזבחו ולא בתורת חובה על חטא. ואם כן את מי אחזיק טובה ביותר, אל המביא דורון ברצון ונדבה, או אל אשר חטא ומחויב על כרחו לתקן את אשר עוותו. ולא תגעל נפשכם בתודה על שנאכלת לבני אדם מה שאין כן לעולה אשר היא העולה לגבוה, כי הלא גם זאת חשובה כמוה. כי הלא צויתי ביום ההוא יאכל ולא תותירו וכו' כמצותי על הנאכלת לאישים כמדובר. ובחרו בתודה מבקרבות הבאים על חטא עם שרבים ונכבדים יהיו הוא כי אני ה' וכו'. כלומר אדון הכל ומהוה כל יצור נברא, ומה בצע אלי באלפי אילים כי הלא הכל שלי" (אלשיך ויקרא, כ"ב, ל').

תובנה נפלאה לומד מפסוקים אלו רבי ברוך הלוי עפשטיין, בעל 'תורה תמימה' בספרו 'תוספת ברכה'. לדעתו, התורה מדגישה את חיוב העשייה ברצון דווקא

בקרוב שנחשב מעשה רצוני, כי גם בדברים שאדם עושה מרצון ישנה סכנה של הרגל ושחיקה ועשייה כמצוות אנשים מלומדה'. נראה את לשונו:

"...ואפשר לפרש הכוונה על פי המבואר במשנה ברכות [כ"ה] 'העושה תפילתו קבע אינה רצויה' ובאור הלשון קבע: הוא דומה עליו כמשא מפני שהיא חובה קבועה לו ורוצה לפטור אותה ולהיות חפשי מחובתו אך צריך למלא חובת התפילה בנחת וברצון לא מפני החובה כי אם מרצון הנפש וחשק הלב וזה שאמר כאן וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו לא יהיה זה עליכם למשא ולחובה ותתעסקו בזה כמו באונס מחמת החוב המוטל עליכם אך לרצונכם באהבה וברצון ובנפש טובה תמלאו חובה זו".

כיצד ידע האדם אם עושה את המוטל עליו כמשימת הרגל ושגרה או מתוך חשק ואהבה?

מלמדת אותנו התורה, שהמבחן פשוט ביותר. אם אדם מכין לעצמו מאכל האהוב עליו, הרי קשה לו להמתין עד שתינתן לו הרשות לאכול ומחכה בקוצר רוח לטעום ממאכל זה ברגע שיהיה ראוי לאכילה. ולכן, התורה מיד לאחר הציווי "לרצונכם" מלמדת אותנו, שהבחינה בזה שנאכל אותו מיד ולא נותיר ממנו עד בוקר, שזה מוכיח שדוחים את אכילתו כי פגה ההתלהבות. לפי עקרון זה, מסביר רבי ברוך הלוי את ההלכה בהלכות שבת (סימן ס"ז סעיף ב'):

"בערב שבת מקדימין להתפלל ערבית ולאכול מיד".

וכן (שם סימן רע"א סעיף א'):

"כשיבא לביתו מבית הכנסת ימהר לאכול מיד".

זאת מהטעם של חביבות סעודת השבת ואהבת השבת, שבאה לידי ביטוי לא רק בקידוש ובחלק הרוחני אלא באופן עשיית המצווה.

דבריו הם יסוד לכל מצוות התורה, שאופן העשייה מעיד על החיבור למצווה ויש לעשות מאמצים ניכרים ולהשקיע מחשבה כיצד לעשות את המצוות בשמחה ובמהירות כמעיד שאוהב את תורת ה'. ולכן, מובנים הפסוקים המסיימים את

נושא 'קרבן תודה' בהקשרם לעשייה מרצון, שמעבר לפשט הרגיל של הכתובים
הרי יהודי שמקיים בשמחה ובהתלהבות ואת רצון ה' הרי זה מקדש שם שמים
ברבים - "ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם אני ה' ולא תחללו את שם קדשי
ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדישכם".

שבת שלום לכל בית הישיבה!